

НЕ КРИВИТЕ СУШЕ!

Андерс Јогерског

Постојање суша у Сирији је чињеница. Али, чињеница је и да суше нису узроковале конфликт. Да бисмо у основи разумели проблем, морамо да избегнемо поједностављивање и да истражујемо дубље разлоге, о чему пише Андерс Јогерског (Anders Jägerskog)¹.

Повећан број миграната у околне земље и према Европи започет током јесени 2015, као последица првенствено сиријске кризе, изазвао је више академских дебата које су покушале да доведу у везу климатске промене, сушу и миграције. Према UNHCR-у више од милион људи, избеглица и миграната ушло је у Европу само бродовима током 2015. бежећи од конфликта и тешкоћа на Средњем Истоку и у Африци. Ово је највећа избегличка криза од Другог светског рата. Према подацима УН сиријска криза је имала за последицу да је више од 4.3 милиона људи напустило Сирију и 6.6 милиона је интерно расељено. Разумевање разлога који су до овога довели представља императив. Кључно питање које се појављује у академским дебатама као и у медијским извештајима је да су климатске промене и суше (и првенствено дефицит у води) утицали на миграциони процес и допринели (или чак били један од основних узрока) кризе у Сирији. Овај чланак покушава да укаже на неке од основних фактора који често нису били наглашени у већини анализа и извештаја.

Средњи Исток и Северна Африка (Middle East and North Africa - MENA) су на много начина посебно осетљиви на климатске промене. Климатске разлике су велике и суше су догађаји који имају повратни карактер. Међувладин панел за климатске промене (The Intergovernmental Panel on Climate Change – IPCC) је известио још 2007. године да „ће се годишње падавине вероватно смањити у великом делу медитеранског дела Африке и северне Сахаре, са повећаном вероватноћом смањења падавина у зони Медитерана“. У Петом извештају IPCC (2014 Fifth Assessment Report) се закључује да је МЕНА регион посебно осетљив и процењено је да ће се до краја 21. века арапски регион суочити са порастом температура од 0,9 до 5,1 степена Целзијусових. С обзиром да је опсег широк и трендови делују јасно, очекује се пораст температуре. Пораст температуре ваздуха, који ће бити праћен смањењем киша и повећањем испаравања утицаће на регион и тиме на потенцијал производње хране. Арапски фонд за животну средину и развој (The Arab Fund for Environment and Development - AFED) је назначио да већина пољопривредних система у региону зависи од падавина и стога би такве промене у падавинама имале директан утицај на приносе.

¹ Ванредни професор Андерс Јогерског је саветник/члан већа за регионална питања/проблеме вода за Средњи Исток и Северну Африку при Амбасади Шведске у Аману, Јордан.

У годинама које су претходиле побуни у Сирији и грађанском рату, регион је претрпео дужи период суша, које су изазвале миграције из руралних области у урбане центре, и то не само у град Дара у јужној Сирији где су протести почели 2011. године. Све док се медији и службени сиријски извештаји фокусирају на дуги период суша као разлог за подбачај приноса у пољопривредној производњи као и недостатак основних средстава за живот у Сирији, такво објашњење потцењује друге кључне факторе.

"Недостатак адекватног управљања и спремност на утицаје климатских разлика и промена се јављају као кључно објашњење више него саме суше по себи."

Када се пажљивије анализира, кључни разлог који израња пре него сама суша, је дугогодишња неспремност Сиријске владе да на прави начин постави систем управљања усмерен према изазовима везаним за суше. У чланку из 2015. године "Улога суша и климатских промена у сиријској побуни: расветљавање окидача револуције (The Role of Drought and Climate Change: Untangling the Triggers of Revolution)", аутор Франческа де Шател (Francesca de Chatel) је веома јасна у својим анализама о повезаности суше и сиријске побуне, где запажа да „...могућа улога климатских промена у овом ланцу догађаја није само ирелевантна; она је такође беспомоћно одвраћање. У контексту будућег система управљања водама у Сирији, наглашавање проблема суше одвраћа од много опипљивијих и стварних проблема; а тај приступ даје за право онима који користе сваку прилику да криве спољне факторе за своје неуспехе и немогућност да се спроведу реформе“.

Важно је учинити напор да се разумеју разлози у основи узрока који стоје иза побуне и њихове могуће везе са климатским променама, сушом и водом, важно је не залазити превише у саму сушу и контролу миграције људи из руралних у урбане центре. Проблем да је преко 200000 људи напустило своје домове и мигрирало у градове после 2009. године важно је сагледати у перспективи. Сиријска влада је током дугог периода (50-60 година) запоставила инвестирање у водопривреду у области јужне Сирије што је довело до ситуације у којој пољопривредници нису били у могућности да узгајају и очувају усеве када су суше биле дуже од уобичајених.

Када се сагледавају и анализирају многоструки разлози у позадини побуне и улога суше и климатских промена, појављује се изнијансирана и сложена слика. Комбинација опсега разлога је важна у вези овог проблема. Конкретан недостатак одговарајуће политике и припремљености на утицаје климатских промена (манифестоване кроз продужен период суша у случају Сирије) појављује се као кључно објашњење више него сама суша. У чланку из 2013. године под називом: Да ли су суше била окидач кризе у Сирији? ("Did Drought trigger the Syria Crisis?"), аутори Соуерс, Ворц и Ватербури (Sowers, Woertz, Waterbury) су анализирали повезаност суша и грађанског рата у Сирији и заједљиво су приметили да: "Уместо што наглашава сушу као узрок конфликта, трагедија у Сирији указује на одговорност политичких система и економске политике јер они повећавају осетљивост догађаја повезаних са животном средином."

Да закључимо: Несташица воде је један покретач миграције и постоји индиректна веза између климатских промена, суша и миграција. Ипак не треба прецењивати ове факторе, иако они могу да појачају постојеће друштвене тензије и политичку нестабилност и вероватно допринесу додатним притисцима на државе и регионе који су већ ослабљени и склони конфликтима, као што је анализирано у случају Сирије. Самим тим, ретко постоји усамљен случај изазова као што је миграциона криза. Када се покушава доћи до решења о повезаности миграције, воде и климатских промена, међународна заједница треба да ради са учесницима у свим секторима друштва, како би се сарадњом дошло до основних решења узрока глобалних изазова - недостатак воде и други припадајући фактори.

WATERFRONT | No. 1 • MARCH 2016, <http://www.siwi.org/publications/stockholm-water-front-no-1-2016/>

Превела Јована Миловановић